

Kemal Gözler, “Sokak Düğünleri ve Hukuk”, *Zabunoğlu Armağanı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2011, s.352-371.
(www.idare.gen.tr/gozler-sokak-dugunu.htm).

Bu makalenin yayınlandığı Armağandaki sayfa numaraları aşağıdaki metin içinde [s.XX] şeklinde gösterilmiştir.

[s.357]

SOKAK DÜĞÜNLERİ VE HUKUK

Prof. Dr. Kemal Gözler*

ÖZET.- Hukukumuzda gürültü yapmak yasaktır. Ancak Ramazan ayında geceleyin davul çalmak, sokakta düğün yapmak, sünnet çocuklarını korna çalarak cadde ve sokaklarda arabayla gezdirmek gibi pek çok “gürültücü” gelenek ve göreneğimiz vardır. Hukukumuzda gerek polis, gerekse zabuta gürültüye müdahale etmekle görevlidir. Ne var ki yukarıda örnekleri verilen gürültücü geleneklerimiz söz konusu olduğunda, çeşitli sosyal ve psikolojik faktörler nedeniyle, polis ve zabita şu ya da bu şekilde, bu tür gürültüye müdahale etmekten kaçınmaktadır. Bu husus da hukuk kurallarının etkililiği ile o kuralların içinde uygulandığı toplumun gelenek ve görenekleri arasında nasıl bir ilgi olduğunu göstermektedir. Bu makalede sokak düğünü örneğinden yola çıkarak, bu düğünler karşısında polis ve zabitanın tutumu, polis ve zabitanın harekete geçirmek için kullanılabilecek hukuk yolları incelenmektedir.

I. GİRİŞ

İdare hukukunun temel kavramlarından birisi “kamu düzeni (âmmе nizamı, *ordre public*)” kavramıdır. Medeni bir toplumda kamu düzeni, “*bireylerin güvenlik, huzur ve sağlık içinde yaşamaları durumu*” olarak tanımlanmaktadır¹. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, kamu düzeni kavramının “kamu güvenliği”, “kamu huzuru” ve “genel sağlık” olmak üzere üç unsuru vardır. Bizim bu makalede inceleme konumuz, bu üç unsurdan biri olan “kamu huzuru” kavramı ile ilgilidir. O nedenle burada sadece bu unsur üzerinde biraz duralım.

“Kamu huzuru (âmmе selameti, âmmе sükûnu, *tranquillité publique*)”, “cemiyyette, intizamsızlığın, karışıklığın yokluğu, hayatın normal seyrini [s.358] takip etmesi demektir.”². Kamu huzurunu sağlamak ve korumak amacıyla, kolluğun, gürültü, duman, koku, toz gibi bireyleri rahatsız edecek³, onların huzurunu bozacak faaliyetlere karşı gerekli tedbirleri alması gerekir.

Kamu düzeninin bir parçası olan kamu huzurunu sağlamak ve korumak ise kolluğun bir görevidir. Bir faaliyet olarak kolluk, “kamu düzenini sağlamaya yönelik bir kamu hizmeti faaliyeti” olarak tanımlanmaktadır⁴. Kolluk, örgüt olarak, merkezî idare kolluğu ve mahallî idare kolluğu olarak ikiye ayrılmakta, merkezî idare kolluğu da kendi içinde “polis” ve “jandarma” olarak ikiye ayrılmaktadır. Mahallî idarelerden belediyelerin kolluğuna uygulamada “zabita” denmektedir.

* Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Gemlik - BURSA (kgozler@hotmail.com)

1. Kemal Gözler, *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin Kitabevi, 2. Baskı, 2009, c.II, s.473
2. Sıddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, İstanbul, Hak Kitabevi, İsmail Akgün Matbaası, 1966, c.III, s.1479.
3. A. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, İkinci Baskı, 2001, c.I, s.596.
4. Gözler, *İdare Hukuku*, *op. cit.*, c.II, s.471.

Yukarıda kamu huzurunu toplumda düzensizliğin, karışıklığın yokluğu, hayatın normal seyri içinde sürüp gitmesi olarak tanımlamıştık. Dolayısıyla, toplumsal yaşamda gürültü, duman, toz, koku vs. ile bireylerin rahatsız edilmesi⁵ onların huzurunu bozar. Dolayısıyla bu tür faaliyetlere kolluğun müdahale etmesi gerekir.

Hukuk açısından ortada büyük bir problem yoktur. Gürültü, toz, duman, koku vs. ile bireylerin rahatsız edilmesi hukukumuzda yasaktır. Bu tür faaliyetleri yapanlara da kolluğun müdahale etmesi gerekir. Ne var ki, Türk toplumunun bazı alanlardaki örf ve âdetlerinin özellikle gürültü çıkaran nitelikte olduğu ve dolayısıyla başkalarını rahatsız eder nitelikte bulunduğu da bir gerçektir.

Örneğin geceleyin saat 03'te, pencerenizin altında sokakta gürültü yapılmaması gerekir. Bu gürültünün uyuyan kişileri uyandırabileceği ve onları rahatsız edeceği aşikârdır. Gelgelelim ölkemizde Ramazan aylarında geceleri saat 03'te sokakta davul çalınmakta, özellikle de davulcu pencerenizin altına gelince tokmağını daha güçlü vurmaktadır. Keza sabah saat 05'te hoparlörle okunan sabah ezanı bebeğinizi uyandırabilmektedir⁶.

[s.359] Örneklere çeşitlendirmek mümkündür. Bunlardan bazıları neredeyse tüm ölkede çapındadır. Sunnet veya gelin alıcı konvoyları korna çalarak bütün şehri ayağa kaldırırlar. Askere giden gençlerin ve onları uğurlayan yakınlarının istedikleri her gürültüyü ve rezaleti çıkarması ise en tabii haklarıdır. Pek çok şehirde evinizin önünden her sabah bir çocuk "simitçiii" diye bağırarak geçer. Seyyar satıcılar yolları dolaşır. Megafonlarla "karpuzcu"nun, "patatesçi"nin geldiğini halka duyururlar.

Ölkemizde pek çok belde belediyesinde ve ilçe belediyesinde –ve belki bazı il belediyelerinde–, belediye şehrin her tarafını hoparlörlerle donatmıştır. Pek çok resmî duyuruyu, belediye halkı rahatsız eder şekilde bu hoparlörlerle yapar. Hatta aynı hoparlörlerden ticarî duyurular da yapılır: "Beldemize balıkçı gelmiştir. Belde meydanında şu kadar liradan satılmaktadır, vs." Belediye hoparlörleri ile halkın rahatsız edilmesi bu açıdan çok ilginç bir örnektir: Gürültüyü önlemekle görevli belediyenin bizzat kendisi gürültü yapmaktadır. Bunun çok istisnai bir şey olduğu sanılmamalıdır. Örneğin 90.000 nüfuslu Gemlik şehrinde günde sayısız defa belediye hoparlörlerinden duyuru yapılmaktadır. Bu satırların yazarının, Gemlik'te bulunan Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakóltesinde verdiği dersler, sınıfın penceresinin açık olduğu güzel havalarda, pek çok defa belediye hoparlörleri tarafından keşintiye uğratılmaktadır.

Bazı gürültücü âdetler ise yöreseldir. Örneğin Bursa'da oturuyorsanız, gece saat üçte, apartmanınızın içine 20-30 kişilik bir grubun girdiğine, komşu dairenin kapısı önünde darbuka çalıp şarkı söylediklerine, komşunuzun da o kişilere "tavuk verdiği"ne şahit olup şaşılabılır; şikayet ettiğinizde de ne şikayet ediyorsun kardeşim, bu "tavuk alma" âdeti cevabıyla karşılaşılabılırsınız.

5. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.596.

6. Burada şu hususun altını çizmek isteriz: Burada İslam dininin kamu huzurunu bozduğu veya kamu düzenine aykırı olduğu yolunda bir şey söylenmemektedir. Ramazanda davul çalınması, ezanın hoparlörle okunması herhalde İslam dininin bir gereği değildir ve hoparlör yeni bir icat olduğuna göre mantıken de olamaz. Kamu huzurunu bozan şey, dini kurallar değil, din alanındaki sosyal kurallar, bu alandaki örf ve âdetlerdir ki, bunlar ölkeden ölkeye değişebilmektedir. Her halde her İslam ölkesinde Ramazan ayında geceleri davul çalınmamaktadır. Dini örf ve âdetler sebebiyle bireylerin huzurunun bozulması sadece ezan örneğinde değil, kilise çanlarının çalındığı Hıristiyan ölkeler için de geçerlidir. Herhalde ne İslâm'ın kendisinde ezanın hoparlör kullanılarak okunması ne de Hıristiyanlıkta çan çalınması bir dini kural değildir ve mantıken de olamaz.

Gürültü konusunda, zaman bakımından en uzun süreyle en rahatsız edici âdet, sokaklarda veya site bahçelerinde düğün yapma âdetidir.

Bu tür gürültüler aşağıda açıklanacağı üzere hukukumuza aykırıdır. Ancak bunlara genellikle kolluk müdahale etmemekte veya etkili şekilde [s.360] müdahale etmemektedir. Biz düğün örneğini alarak bu konuyu aşağıda inceleyeceğiz.

II. AÇIK HAVADA DÜĞÜN YAPILMASI YASAKLANABİLİR Mİ?

Öncelikle düğün örneğiyle ilgili olarak belirtelim ki, hukukumuzda, aşağıda açıklanacağı üzere, yapılması yasak olan şey açık havada düğün yapılması değil, düğünde gürültü yapılmasıdır. Acaba sadece gürültü yapılması değil, doğrudan açık havada düğün yapılması yasaklanamaz mı?

Aslında sokakta veya site bahçelerinde yapılan düğünlerin çevreyi rahatsız etmemeleri için akla gelebilecek en radikal çözüm, açık havada düğün yapılmasının bütünüyle yasaklanmasıdır.

Bizim 2008 yazında yaşadığımız bir olay nedeniyle Bursa Nilüfer Belediyesi zabıta amiriyle yaptığımız bir görüşmede, bu görüş, mükemmel bir şekilde dile getirilmiştir. Zabıta amirine göre, yapılması gereken şey, açık havada düğün yapılmasının kökten yasaklanmasıdır. Açık havada düğün yapılması serbest oldukça, kaçınılmaz olarak gürültü çıkacaktır. Zira gürültü yapmadan düğün yapmak mümkün değildir. Gürültü, düğünün özünde vardır; onun ayrılmaz bir parçasıdır.

Zabıta amirinin görüşünde büyük bir tutarlılık payı olduğunu inkar edemeyiz. Ancak hukukumuzda bizim görebildiğimiz kadarıyla açık havada düğün yapılmasını yasaklayan bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Bilindiği gibi, Anayasamızın 13'üncü maddesine göre bir temel hak ve hürriyetin sınırlandırılabilmesi için öncelikle bu sınırlandırmayı öngören bir kanun hükmünün bulunması gerekir. Açık havada düğün yapılmasını yasaklayan bir kanun hükmü olmadıkça da, açık hava düğünleri yasaklanamaz.

Kaldı ki, insanların bir araya gelip düğün yapması, eğlenmesi, şarkı söylemeleri, dans etmeleri, evlenen çiftleri kutlamaları ve onlara hediye vermeleri, düğüne katılan kişilerin en tabî haklarıdır. Söz konusu fiiller Anayasamızın çeşitli maddeleri tarafından güvence altına alınan çeşitli temel hak ve hürriyetlerin kapsamındadır. Bu temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılabilmesi için ise, bu sınırlamanın kanunla yapılması ve Anayasamızın 13'üncü maddesindeki şartların gerçekleşmiş olması gerekir. Yani sınırlamanın Anayasamızın ilgili maddesinde belirtilen sebeplere bağlı olması, sınırlamanın Anayasamızın sözüne ve ruhuna uygun olması, sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmaması, sınırlamanın temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunmaması, sınırlamanın lâik Cumhuriyetin gereklerine [s.361] aykırı olmaması ve sınırlamanın ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekmektedir.

Kanımızca açık havada düğün yapılmasını bütünüyle yasaklayan bir kanun çıkarılırsa, söz konusu kanun bu şartlara uygun düşmeyecek ve dolayısıyla Anayasamızın 13'üncü maddesine aykırı olacaktır. Şüphesiz bu hususu ayrıca, ayrıntılarıyla tartışmak gerekir. Ama böyle bir tartışma bu makalenin sınırlı konusunun dışında kalmaktadır. Burada şunu da belirtelim ki, çevreyi rahatsız edecek seviyede gürültü çıkarmadan insanların bir araya gelmesi, bir kişinin evinin bahçesinde toplanması, ses yükselticiler kullanmadan, makul bir seviyeyi aşan gürültü çıkarmadan eğlenmesi mümkündür.

Zaten yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye’de açık havada düğün yapılmasını yasaklayan bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Peki ama kanunla yasaklanmamış bir fiil (açık havada düğün yapılması) başka bir şekilde yasaklanamaz mı? Örneğin konuyla ilgili olarak belediye zabıta makamlarıyla yaptığım bir görüşmede, zabıta amiri, açık havada düğün yapılmasının valilik kararıyla yasaklanması gerektiği düşüncesini dile getirmiştir.

Valinin ildeki açık havada düğün yapılmasını yasaklaması demek, valinin bir düzenleyici işlem yapması demektir. 10 Haziran 1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, valilere “genel emir” adı altında düzenleyici işlem yapma yetkisi vermiştir. Adı geçen Kanununun 9’uncu maddesinin Ç bendine göre,

“kanun, tüzük, yönetmelik ve Hükümet kararlarının verdiği yetkiyi kullanmak ve bunların yüklediği ödevleri yerine getirmek için valiler *genel emirler* çıkarabilir ve bunları ilan ederler”.

Fıkıradaki açıkça belirtildiği gibi valinin genel emir çıkarma yetkisi, “kanun, tüzük, yönetmelik ve Hükümet kararlarının verdiği yetkiyi kullanmak ve bunların yüklediği ödevleri yerine getirmek” amacıyla sınırlandırılmıştır. Bunun aksinin olması da zaten düşünülemez. Kanunla sınırlandırılmamış bir temel hak ve hürriyetin, doğrudan doğruya genel emirle sınırlandırılabilmesi düşünülemez. Dolayısıyla açık havada düğün yapılması kanunla yasaklanmadıkça bir vali tarafından genel emirle de yasaklanamaz.

Bu açıdan baktığımızda, ÖSS’ye hazırlanan öğrencilerin sınava rahatça hazırlanabilmelerini sağlayabilmek için sınavdan bir iki hafta önce bazı [s.362] valilerin illerinde açık hava düğünü yapılmasını yasaklamaları⁷ hukuka aykırıdır. Bir valinin düğün yapılmasını yasaklamak gibi bir yetkisi olamaz. Bir vali olsa olsa kolluğa düğünde gürültü yapanlara müeyyide uygulanmasını emretme yetkisi ve ödevi olabilir.

Özetle ülkemizde düğün yapmak amacıyla açık havada insanların bir araya gelmelerini yasaklamak mümkün değildir. Gürültü yapmadıkça da böyle bir düğünde hukuka aykırı bir yan yoktur. Buna kimsenin müdahale etme imkânı da bulunmamaktadır. Ancak düğün amacıyla insanların bir araya gelmesi başka şey, bir araya geldikten sonra çevreyi rahatsız edecek şekilde gürültü çıkarması başka bir şeydir. Bunlardan birincisi serbest, ama ikincisi yasaktır. Zira ülkemizde gürültü çıkarmayı yasaklayan ve gürültü yapanlara müeyyide uygulanmasını öngören pek çok kanunî düzenleme vardır. Şimdi bunları görelim:

III. GÜRÜLTÜYÜ YASAKLAYAN MEVZUAT

Ülkemizde gürültü yapılması şu kanunlarla yasaktır:

7. Zaman zaman gazetelerde bu yönde haberler çıkmaktadır. Örneğin 3-20 Haziran 2009 tarihleri arasında Kırıkkale Valiliği şu açıklamayı yapmıştır: “İlimizde sokak, cadde, bahçe ve açık alanlarda yapılacak ev düğünlerine 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 22’nci maddesi doğrultusunda 3-20 Haziran tarihleri arasında izin verilmeyecektir. Bu kanunun aksine davranan kişilere ise cezai işlemler yapılacaktır.” (<http://www.tumgazeteler.com/?a=818199>). Bu açıklamada iki yanlışlık vardır: 1. Hukukumuzda düğün yapmak için kimseden izin almaya gerek yoktur. Dolayısıyla valiliğin izin verip vermeme gibi bir yetkisi olamaz. 2. İzin vermemenin hukukî dayanağı 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 22’nci maddesi olamaz. Söz konusu madde, yetkili makamlara gürültüye izin verip vermeme konusunda bir yetki değil, gürültü yapanlara uygulanacak idarî yaptırım kararının vermeye yetkili mercilerin kimler olduğunu belirlemektedir.

1. 30 Mart 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, m.36

Bu Kanunun “Gürültü” başlıklı 36’ncı maddesi şöyle demektir:

Madde 36- (1) Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli (2009 yılında 69 TL) Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(2) Bu fiilin bir ticarî işletmenin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

[s.363] (3) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir.

Dikkat edileceği üzere maddenin son fıkrası, gürültü konusunda yaptırım uygulamaya görev ve yetkisini hem kolluğa, yani polis ve jandarmaya, hem de belediye zabıtasına vermektedir.

2. 3 Temmuz 2005 tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu, m.51

Bu Kanunun “zabitanın görev ve yetkileri” başlıklı 51’inci maddesi şöyle demektir:

“Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular”.

3. 9 Ağustos 1983 Tarih ve 2872 Sayılı Çevre Kanunu, m.14

Bu Kanunun 26 Nisan 2006 tarih ve 5491 sayılı Kanunla değişik “Gürültü” başlıklı 14’üncü maddesi “*kişilerin huzur ve sükûnunu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulması yasaktır*” demektir. Yine aynı Kanunun 12’nci maddesi bu konuda denetleme yetkisinin esasen Çevre Bakanlığına ait olduğunu belirtmekte, ama gerektiğinde bu yetkinin Bakanlıkça, “çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına” devredilmesine imkân tanımaktadır. Yine aynı Kanunun 20’nci maddesinin h bendi bu Kanunun 14’üncü maddesine göre çıkarılan yönetmelikle belirlenen standartlara aykırı şekilde gürültü ve titreşime neden olanlara eğlence gürültüsü için 15.531 Türk Lirası idarî para cezası verilmesini öngörmektedir.

IV. UYGULAMA

Görüldüğü gibi, yukarıdaki Kanunlara göre, düğün veya bir başka sebeple, gürültü yapılması yasaktır. Gürültü yapanlar hakkında çeşitli müeyyideler öngörülmüştür. Bu müeyyideleri uygulamaya polis ve belediye zabıtası yetkilidir. Ne var ki uygulamada aksaklıklar vardır. Benim 2008 yazında Bursa’da yaşadığım bir somut olaydan⁸ yola çıkarak şu gözlemlerde bulunabilirim: [s.364]

8. Söz konusu olay şöyle gelişmiştir: 2008 yılının Ağustos ayında komşu sitenin bahçesinde düğün yapılmaya başlanınca, ben önce polise (155) telefon edip şikayette bulundum. Polis, saat 24’ten önceki gürültüyle ilgili şikayetlerin belediye zabıtasına yapılması gerektiğini söyledi Ben de Nilüfer Belediyesi Zabıtasına telefon edip, komşu sitenin adresini vererek açık havada düğün yapıldığını ve gürültüden şikayetçi olduğumu bildirdim. Telefona çıkan zabıta memuru, söz konusu düğünü bildiklerini benim telefonumun üçüncü şikayet olduğunu, ancak düğüne müdahale edemeyeceklerini; çünkü, söz konusu düğünün emniyetten izinli olduğunu söyledi. Bunun üzerine ben, polisin düğünlere izin vermek gibi bir yetkisinin olmadığını, olsa olsa burada “izin” değil, bir “bildirim”in bulunduğunu söyledim. Düğünün izinli veya bildirimli olmasının durumu değiştirmediğini, söz konusu düğünden gürültü çıkıyorsa Kabahatler Kanuna göre cezai işlem yapmaları

1. Polisin Tutumu

Uygulamada polis saat 24'ten önceki gürültüye müdahale etmemektedir. Sokak düğünü veya komşu sitenin bahçesinde yapılan düğün nedeniyle polise telefon edip şikayet edildiğinde polis, gürültü konusunda saat 24'ten önce belediye zabıtasına, saat 24'ten sonra ise kendilerine şikayet etmeleri gerektiğini söylemektedir. Nitekim de düğün gece saat 24'ten sonra sürerse, düğüne gelip müdahale etmektedirler.

[s.365] Oysa 30 Mart 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu (m.36), gürültüye müdahale etme yetkisini saat ayırımı yapmaksızın, sadece belediye zabıtasına değil, kolluğa, yani *polise de vermiştir*. Polis saat ayırımı yapmaksızın Kabahatler Kanununa (m.36) göre gürültü hakkında yasal işlem yapmalıdır.

Muhtemelen polisin bu yanlış tutumu, 4 Temmuz 1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 14'üncü maddesinin "*şehir ve kasabalarda gerek mesken içinde ve gerek dışında saat 24'ten sonra her ne suretle olursa olsun civar halkın rahat ve huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar polisçe menolunur*" şeklindeki birinci fıkrasının yanlış yorumundan kaynaklanmaktadır. Bu fıkra-dan polisin 24'ten önce çevreyi rahatsız eden gürültüye müdahale edemeyeceği anlamı çıkmaz; saat 24'ten sonraki *her türlü* gürültüye müdahale etmesi gerektiği, gece yarısından sonra mutlak bir sessizliği sağlaması gerektiği anlamı çıkar. Yani söz konusu fıkra, polise, kamu huzurunu saat 24'ten sonra mutlak bir şekilde korumak ve sağlamak bakımından özel bir görev vermektedir. Saat 24'ten sonra polisin mutlak bir sessizliği sağlamak için özel olarak görevlendirilmiş olması, haliyle polisin saat 24'ten önce gürültüye müdahale etme konusunda sahip olduğu genel yetkiyi ortadan kaldırmaz. Çünkü bu durumda mefhumu muhalif (*argumentum a contrario*) yoluyla akıl yürütülemez. Dolayısıyla fıkra-da saat 24'ten sonra polise her türlü gürültüye müdahale etme yetkisinin verilmesi, polisin saat 24'ten önce

gerektiğini söyledim. Telefondaki zabıta memuru ise "kardeşim, gürültü yapmadan, düğün mü olur? Biz bu düğüne müdahale edemeyiz" dedi. Bunun üzerine ben kendisini şikayet edeceğimi söyleyerek telefonu kapattım. Söz konusu düğüne gece saat 23'e kadar müdahale edilmedi. Saat 23.30 civarında polis, ayrı bir şikayete gerek kalmaksızın gelerek düğünü sona erdirdi. Ertesi sabah, ben zabıta hakkında bir yandan Nilüfer Belediye Başkanlığına, diğer taraftan da Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulundum. Bunun üzerine birkaç gün sonra Nilüfer Belediye Başkanlığından beni arayarak durum hakkında görüşme yapmak üzere Belediye Başkanlığına davet ettiler. Burada bir Başkan Yardımcısı, Hukuk Müşaviri ve Zabıta Amirinin hazır olduğu bir toplantıda konuyu görüştük. Bana açık bir şekilde düğünlerden pek çok vatandaşın şikayetçi olduğunu, örneğin benim şikayet ettiğim düğün hakkında o akşam benim dışımda daha altı kişinin şikayette bulunduğu, kendilerinin de bu soruna çözüm bulmak istediklerini, ama neticede, sokaklarda düğün yapmanın gelenek ve göreneklerimizden olduğu, bu düğünlere müdahale ederlerse, fakir vatandaşların düğün salonlarına mahkûm kalacağı ve bundan dolayı kendilerinin suçlanacağı ve benzeri şeyler söylediler. Zabıta amiri, söz konusu düğünlere şikayet üzerine gittiklerini, ses yükseltici cihazların sesini kısımlarını istediklerini, düğün sahiplerinin sesi onlar ordayken biraz kısıtlarını, ama onlar gittikten sonra tekrar yükselttiklerini, ama Kabahatler Kanuna göre idarî yaptırım uygulanması için tutanak tutmadıklarını da söyledi. Belediyeden daha sonra söz konusu düğüne müdahale ettikleri yönünde bir resmî yazılı cevap da aldım. (Gerçekte söz konusu düğüne müdahale edilmedi. Belki zabıta gelip sesin kısılmasını istemiş olabilir).

Cumhuriyet Savcılığına yaptığım şikayet ise şu şekilde gelişti: Cumhuriyet Savcılığı o akşam görevde olan Nilüfer Belediyesi zabıta amir ve memurların hakkında soruşturma açılması için Nilüfer Kaymakamlığından izin istedi. Kaymakamlık bu konuda bir ön inceleme açtı ve bu ön incelemede şikayetçi sıfatıyla beni de dinledi. Ön incelemeden sonra Kaymakamlık, söz konusu zabıta amir ve memurlarının söz konusu düğüne müdahale ettiklerinin anlaşıldığı gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesini karar verdi. Bu karar bana da tebliğ edildi. Ama ben bu karara karşı Bölge İdare Mahkemesinde itirazda bulunmadım. Savcılığın itirazda bulunup bulunmadığını bilmiyorum.

gürültüye genel olarak müdahale etme yetkisine sahip olmadığı anlamına gelmez. Burada kanun koyucu, kamu huzurunun, saat 24’ten sonra daha mutlak bir şekilde korunmasını istemiştir. Nitekim, bilindiği gibi idare hukukunda, kolluğun, bazı özel durum, yer ve şartlarda, kamu düzenini özel olarak korunması için, daha ağır tedbirler alınabileceği kabul edilmektedir.

Bir ihtimal yukarıdaki yorumumuzun yanlış olduğu, yukarıdaki fıkradan polis saat 24’ten önceki gürültüye müdahale etme konusunda yetkisiz olduğu sonucu çıksa bile değişen bir şey olmaz. Çünkü, konu hakkında hem özel kanun (*lex specialis*), hem de sonraki tarihli kanun (*lex posterior*) niteliğindeki 30 Mart 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 36’ncı maddesinde gürültüye müdahale etme yetkisi, saat ayırımı yapılmaksızın belediye zabıtasının yanında polise de verilmiştir. Eğer 4 Temmuz 1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 14’üncü maddesinin ilk fıkrası polisin saat 24’ten önceki gürültüye müdahale edemeyeceği anlamına geliyorsa, bu fıkranın, *lex posterior derogat [s.366] legi priori* ve *lex specialis derogat legi generalis* ilkeleri uyarınca 30 Mart 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 36’ncı maddesiyle zımnen ilga edildiğini söyleyebiliriz.

2. Zabitanın Tutumu

Uygulamada belediye zabıtasının, sokak düğünlerinden kaynaklanan gürültüye müdahale etmek konusunda çekingen davrandığı, bu gürültüye etkili bir şekilde müdahale etmediği söylenebilir. Normalde belediye zabıtasının Kabahatler Kanunu (m.36) ve Çevre Kanunu (m.14) uyarınca işlem yapması, gürültü yapanlara idarî yaptırım uygulanması gerekmektedir. Zabıta bunu yapmayıp, en fazla, şikayet konusu yere gidip, düğün sahibinden, daha az gürültü yapılmasını, ses yükseltici cihazların sesinin biraz azaltılmasını vs. istemektedirler. Haliyle zabıta gittikten sonra da ses seviyesi tekrar yükseltilmektedir.

“Emniyetten İzin” Meselesi.- Belediye Zabıtası, müdahale etmeme konusunda gerekçe olarak bazen söz konusu düğün sahiplerinin, düğün yapma konusunda “emniyetten izin aldığını” o nedenle bir şey yapamayacakları söylemektedirler.

Belediye zabıtasının ileri sürdüğü gerekçe doğru değildir. Bizim bu konuda Bursa Emniyet Müdürlüğüne yaptığımız 5 Eylül 2008 tarihli bilgi edinme başvurumuza gerek telefonla, gerekse yazılı olarak verilen cevapta, emniyet makamları, düğün yapılmasına izin vermediklerini, ancak uygulamada düğün konusunda düğün yapacak kişilerin emniyete başvurarak “bildirim”de bulduklarını, bunun üzerine de kendilerinin düğün sahiplerine düğün yaparken uymaları gereken hususları, özellikle düğünde içki verilmemesi, yol trafiğinin kapatılmaması, düğünün saat 23’te bitirilmesi gerektiği vb. hususları belirten bir yazıyı tebliğ ettikleri bilgisini vermişlerdir. Özellikle emniyet makamları ortada bir “izin” değil, bir “bildirim” işleminin olduğu hususunun altını çizmektedirler.

Ne var ki uygulamada düğün sahipleri ve belediye zabıtası polisin bu tebligatını bir düğün ve dolayısıyla gürültü yapılmasına verilen bir “izin” olarak yorumlamakta veya en azından bunu bir bahane olarak ileri sürmektedirler. O nedenle emniyet makamlarının düğün sahiplerinin düğün yapacakları konusundaki bildirimlerine ya hiç cevap vermemesi, ya da verdikleri cevapta düğünde gürültü yapamayacakları hususunu belirtmeleri gerekir:

a) Kanımızca düğün sahiplerinin düğün yapacakları konusundaki yapacakları bildirimlere polis her hangi bir cevap vermemesi gerekir. Esasen hukukumuzda idarenin yapılan bildirimce cevap verme yükümlülüğü yoktur; [s.367] bir kolluk tedbiri olarak bildirim amacı tehlikeli olabilecek faaliyetlerden idarenin önceden haberdar olması ve gerekli tedbirleri zamanında almasına imkân sağlamaktır.

b) Eğer polis, düğün sahiplerinin bildirimine cevap verecek ise de bu cevaba (veya tebligata), diğer hususların yanında, verilen cevabın veya yapılan tebligatın düğünde gürültü yapılmasına izin verilmesi anlamına gelmediği, düğünde gürültü çıkması durumunda bu gürültü nedeniyle, 30 Mart 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 36'ncı maddesi uyarınca polis veya belediye zabıtasının ve ayrıca 9 Ağustos 1983 Tarih ve 2872 Sayılı Çevre Kanununun 14'üncü maddesi uyarınca belediye zabıtasının gerekli yasal işlemi yapacağı hususunun belirtilmesinde yarar vardır.

V. ZABITA VE POLİS NE YAPMALI?

1. **Zabita.-** Belediye zabıtası sokak düğünlerine şikayet üzerine veya resen müdahale etmeli, gürültü yapan kişilere, Kabahatler Kanunu uyarınca idarî yaptırım uygulanması için gerekli işlemleri yapmaları gerekir. Düğünden çıkan gürültü "*kişilerin huzur ve sükûnunu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde*" ise belediye zabıtası, 2872 sayılı Çevre Kanununun 14'üncü maddesi uyarınca işlem yapması gerekir. Haliyle bu son ihtimalde, söz konusu belediyenin, çevre denetim birimi kurmuş olması ve bu konuda denetleme yapma yetkisini Çevre Bakanlığında almış olması gerekir.

2. **Polis.-** Sokak düğünlerinden çıkan ve çevreye rahatsızlık verecek düzeye ulaşan gürültüye polis, saat 24'ten önce, saat 24'ten sonra şeklinde ayırım yapmaksızın müdahale etmeli, Kabahatler Kanunu (m.36) uyarınca gerekli işlemi yapmalıdır.

VI. DÜĞÜN GÜRÜLTÜSÜNE MÜDAHALE ETMEYEN POLİS VE ZABITAYA KARŞI NELER YAPILABİLİR?

Kişisel deneyimlerimizden yola çıkarak polisin (saat 24'ten önce) ve zabitanın sokak düğünlerine müdahale etmediğini veya düğün yerine gidip uyarmalarına rağmen müeyyide uygulamadıklarını genel olarak söyleyebiliriz⁹.

[s.368] Acaba düğüne müdahale etmeyen, gürültü yapanlar hakkında yaptırım uygulamak için gerekli işlemleri yapmayan polis ve zabıta hakkında, gürültüden şikayetçi olan vatandaşlar neler yapabilir?

Öncelikle belirtelim ki, yukarıda açıklandığı gibi, polise ve zabıtaya kanunlarımız gürültüye müdahale etme yetki ve görevi vermiştir. Polis ve zabitanın yetkisi dahilinde olan bir gürültüye müdahale edip etmeme konusunda takdir yetkisi yoktur. Kolluk alanında yetki ve görev paraleldir. Bir makama yetki verilmesi, ona görev verildiği anlamına da gelir. Yetkinin kullanılmasını gerektiren bir durum varsa, kolluk makamları o yetkiyi kullanmakla yükümlüdürler. Kolluk makamının yetkiyi kullanmasının gerekli olduğu bir durumda yetkisini kullanmaması, duruma göre görevi kötüye kullanma veya görevi ihmal suçunu oluşturur. Her halükarda idarenin ortada hukuka aykırı bir menfi eylemi vardır.

9. Biz bunu yukarıda yaşadığımız somut olaya dayanarak söylüyoruz. Şüphesiz bu genel yargının aksine istisnai örnekler olmuş olabilir.

Bu durumda polis veya zabıtaya karşı iki şey yapılabilir: Cumhuriyet savcılığına şikayette bulunmak ve idarî yargıda tam yargı davası açmak.

1. Cumhuriyet Savcılığına Şikayette Bulunmak

Sokak düğününe müdahale etmeyen polis veya zabıta memur ve amirleri hakkında Cumhuriyet savcılığına şikayette bulunulabilir. Cumhuriyet savcıları, düğün hakkında yasal işlem yapmayan polis ve zabıta hakkında doğrudan doğruya soruşturma açamazlar. Bu durumda, 2 Aralık 1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre suçla ilgili evrakın bir örneğini ilgili makama göndererek soruşturma izni istemeleri gerekir (m.4).

4483 sayılı Kanunun 3'üncü maddesine göre, ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam, ilde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında vali, soruşturmaya izin vermeye yetkilidir.

4483 sayılı Kanunun 5'inci maddesine göre "izin vermeye yetkili merci, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatır. 4483 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinin son fıkrasına göre, izin vermeye yetkili merci, ön incelemeden sonra, *soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine* karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur. 'nci maddeye göre de yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dahil en geç otuz gün içinde verir".

[s.369] Genellikle vali ve kaymakamların sokak düğünlerine müdahale etmeyen polis ve zabıta memurları hakkında soruşturma izni vermedikleri tahmin edilebilir¹⁰. Bu durumda şikayetçi kişinin soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara, kararın kendisine tebliğinden itibaren 10 gün içinde itiraz etmesi gerekir. Polis ve zabıta memurları hakkında soruşturmaya izin verilmemesine ilişkin kararlara yapılan itirazları inceleme mercii, izne yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu bölge idare mahkemesidir. Bölge idare mahkemesi itirazı kabul ederse dosya, yetkili ve görevli cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. İzin üzerine ilgili cumhuriyet başsavcılığı, Ceza Muhakemeleri Usûlü Kanunu ve diğer kanunlardaki yetkilerini kullanmak suretiyle hazırlık soruşturmasını yürütür ve sonuçlandırır.

2. İdarî Yargıda Tam Yargı Davası Açmak

Polis veya belediye zabıtasının gürültüye müdahale etmemesi, yukarıda açıklandığı gibi hukuka aykırı bir menfi fiildir. Böyle bir durumda idarenin sorumluluğunun şartları doğabilir. Bu menfi fiil sonucu engellenmeyen düğün gürültüsü nedeniyle bir kişinin manevi zarara uğraması mümkündür. Örneğin gürültü nedeniyle söz konusu kişi uyuyamamış, morali bozulmuş veya uyuyan bebeği uyanmış ve ağlamış olabilir. Bu durumda zarara uğrayan kişilerin uğradıkları zararın tazminini önce, bir yıl içinde, ilgili idareden (örneğin düğüne zabıta müdahale etmemiş ise belediyeden) istemeleri gerekir. İdarenin bu istemi sarahaten veya zımnen reddetmesinden itibaren de dava açma süresi içinde, yani 60 gün içinde yetkili ve görevli idare mahkemesinde tam yargı davası açabilirler. Böyle bir olayda idarenin sorumluluğu şartları gerçekleşmiş olabilir. Bu durumda mahkeme idareyi tazminat ödemeye mahkûm edecektir.

10. En azından benim 2008 yazında yaptığım şikayet üzerine Cumhuriyet savcısının istemi üzerine açılan ön inceleme neticesinde Nilüfer İlçesi Kaymakamı soruşturmaya izin vermedi.

VII. GÜRÜLTÜYE SEBEP OLAN DÜĞÜN SAHİBİ HAKKINDA NE YAPILABİLİR?

Komşusunun bahçesinde yaptığı düğünün çıkardığı gürültüden rahatsız olan kişi, düğün sahibi hakkında komşuluk hukukundan doğan dava haklarını kullanabilir. Nitekim Türk Medeni Kanununun 737’nci maddesi şöyle demektedir:

[s.370] “Herkes, taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkileri kullanırken ve özellikle işletme faaliyetini sürdürürken, komşularını olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıktan kaçınmakla yükümlüdür.

Özellikle, taşınmazın durumuna, niteliğine ve yerel âdete göre komşular arasında hoş görülebilecek dereceyi aşan duman, buğu, kurum, toz, koku çıkartarak, gürültü veya sarsıntı yaparak rahatsızlık vermek yasaktır.”

Medeni Kanunumuzun 737’nci maddesi, yukarıda görüldüğü gibi esas itibarıyla yerel âdete göre komşular arasında hoş görülebilecek dereceyi aşan gürültüyü yasaklamaktadır. Bu noktada bir düğün gürültüsünün “yerel âdete göre komşular arasında hoş görülebilecek dereceyi” aşıp aşmadığının tespit edilmesi gerekir. Burada ölçüt alınacak “yerel âdet”in ne olacağı konusunda tartışma çıkabilir. Bir köyde bir kişinin evinin bahçesinde düğün yapması yerel âdete uygundur. Zira köylerde bu yönde çok eski zamanlardan beri kesintisiz bir uygulama vardır. Böyle eski zamanlardan beri kesintisiz devam eden uygulama ortada bir “âdet”in olduğunun kanıtıdır. Ancak bir şehirde bir site bahçesinde aynı şekilde düğün yapılması konusunda MK, m.737/2 anlamında bir “yerel âdet” olduğu söylenemez. Çünkü, böyle bir âdetten bahsedebilmek için, çok eski zamanlardan beri kesintisiz devam eden bir uygulamanın olması gerekir ki, böyle bir uygulama şehirler için yoktur. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, köylerde var olduğu kabul edilebilecek bahçede düğün yapma âdeti, aslında ses yükselticisi cihazlar olmadan, sadece çalgılar ve çıplak sesle yapılan bir düğün için vardır. Zira bir âdetten bahsedebilmek için bu âdetin kimsenin hatırlamadığı eski zamanlara kadar uzanması gerekir. Eski zamanlarda ise haliyle ses yükseltici cihazlar yoktu. Uzun lafın kısısı ses yükseltici cihazlarla bir düğün yapılması konusunda kanımızca köylerde dahi âdet yoktur.

Ayrıca şu hususu da belirtmek gerekir ki, bir köyde bir yaz boyunca en çok birkaç düğün olur ve bu düğünden çıkan gürültü en çok köyde yaşayan birkaç yüz kişiyi rahatsız eder, zaten köyde yaşayan herkes doğal olarak o düğünün davetlisidir ve o düğüne katılır. Oysa bir şehirde yaz aylarında her akşam düğün yapılmaktadır ve bu düğün gürültüsünden o semtte yaşayan, o düğünle ilgisiz, binlerce ve belki rüzgarın duruma göre onbinden fazla insan rahatsız olmaktadır.

Komşusunun düğününden çıkan ve yerel âdete göre aşırı derecede olan gürültüden rahatsız olan kişi, Medeni Kanunumuzun 730’uncu maddesi uyarınca [s.371] düğüne son verilmesi ve gürültü nedeniyle uğradığı zararın giderilmesi için dava açabilir.

VIII. SONUÇ

Hukukumuzda gürültü yapmak başta Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu olmak üzere çeşitli kanunlarımız tarafından yasaklanmıştır. Ancak ramazan ayında geceleyin davul çalmak, sokakta düğün yapmak, sünnet çocuklarını korna çalarak trafikte arabayla gezdirmek gibi ulusal, gece saat üçte bir apartmanın içine girerek darbuka çalıp, şarkı söyleyip “tavuk almak” gibi yöresel, pek çok “gürültücü” gelenek ve göreneğimiz vardır. Söz konusu durumlarda gürültüye müdahale etmekle

görevli polis ve zabıta, pek muhtemelen bu gürültülerin gelenek ve göreneklerle ilgili olmasından dolayı, gürültüye gerektiği gibi müdahale etmemektedirler.

Polis ve zabitanın bu şekilde gürültüye müdahale etmemeleri ceza hukuku bakımından suç oluşturmaktadır. Böyle bir durumda görevlerini yapmayan polis ve zabıta memur ve amirleri, savcılıklara şikayet edilebilir. Savcılıkların böyle bir durumda dava açmadan önce vali veya kaymakamdan, söz konusu polis ve zabıta amir ve memurları hakkında soruşturma açılması için izin istemeleri gerekmektedir. Vali veya kaymakamların uygulamada, şu ya da bu gerekçeyle bu izni vermedikleri tahmin edilmektedir. İzin vermemeleri durumunda şikayetçi kişinin izin vermeme kararı hakkında bu sefer Bölge İdare Mahkemesine itirazda bulunması gerekmektedir. Gürültüye müdahale etmeyen polis veya zabıta amir ve memurları hakkında bu uzun sürecin başarıyla işlediği, bunlar hakkında dava açıldığı ve mahkûm olduğu örnekler muhtemelen yoktur. Ancak görünen odur ki, düğün gürültüsüne müdahale etmekten kaçınan bir polis veya zabıta amir veya memurunun yargılanıp mahkûm olduğunu görmedikten sonra da polis veya zabitanın bu tavrını değiştirme ihtimali düşüktür.

Bu husus da hukuk kurallarının etkililiği ile o kuralların içinde uygulandığı toplumun gelenek ve görenekleri arasında nasıl bir ilgi olduğunu göstermektedir. Bu gelenek ve görenekler, söz konusu hukuk kuralının etkililiğini tamamen veya büyük ölçüde ortadan kaldırarak, sanki söz konusu kural yokmuş gibi bir sonucun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ancak söz konusu gelenek ve göreneklerden bazıları da zamanla değişmektedir. Bugün şehirlerde açık havada düğün yapma geleneğinden rahatsız olanların sayısı muhtemelen bu geleneği savunanların sayısından çok daha fazla hale gelmiştir. Söz konusu açık hava düğünlerinin çıkardığı gürültüden rahatsız olan kişilerin, polis ve zabıtayı söz konusu düğünlere müdahale etmeye zorlamak [s.372] için, müdahale etmeyen polis ve zabıta memur ve amirlerini savcılığa şikayette bulunmak gibi çeşitli hukukî yollar bulunmaktadır. Pek muhtemelen yakın bir gelecekte, düğüne müdahale etmeyen bir zabıta memurunun ceza mahkemesinde yargılanıp mahkûm olduğunu göreceğiz. İşte o günden sonra da, zabıta düğünlerden çıkan gürültüye müdahale etmeye başlayacak ve böylece bir gürültücü gelenek ve göreneğimiz sona ermiş olacaktır.